EXPRESII BIBLICE, PARABIBLICE ŞI BISERICEŞTI ÎN FRAZEOLOGIA LIMBII ROMÂNE*

LIVIU GROZA
Universitatea din Bucureşti
groza10@hotmail.com

Abstract: The aim of this article is to distinguish between different types of expressions inspired by the Bible also by the Christian Orthodox religious cult. Can be distinguished as follows: genuine biblical phrases that have a clear link with the canonical text of the Bible (*Noah's Ark*), apocyphal phrases from apocryphal popular legends (*Adam's appel*) and expressions that refer to religious practices and dogmas of the Christian cult (*to know something like the Our Father*).
Keywords: biblical expressions, biblical legends, apocryphal stories, religious expressions, phraseology.

Sensurile adjectivului *biblic* trimit la aspecte multiple legate de influenţa pe care Biblia a avut-o în numeroase limbi şi culturi dominate de creştinism. Această lucrare fundamentală a lumii creştine nu a determinat în exclusivitate răspândirea unor concepte strict teologice, ci, în egală măsură, şi a unor reprezentări ale acestora în mentalitatea colectivă (*Dumnezeu, facerea lumii, raiul, primii oameni, Iisus, prorocii, sfinţii, judecata de apoi, sfârşitul lumii* etc.), dar şi a unor credinţe sau superstiţii derivate din cultul creştin, multe dintre acestea fiind reflectate ulterior în diverse expresii frazeologice. Pe de altă parte, viaţa religioasă a avut de timpuriu un vocabular sau un lexic specializat care, prin natura lucrurilor, a fost cunoscut şi utilizat în principal de clerici şi, într-o oarecare masură, de un număr mare de vorbitori, de regulă credincioşii practicanţi.

În a doua jumătate a secolului trecut, din motive cunoscute, dicţionarele de expresii şi locuţiuni şi chiar cele explicative generale au neglijat sau nu au acordat o atenţie prea mare *expresiilor biblice*, adică acelor construcţii frazeologice care au o evidentă legătură cu Biblia sub aspectul originii sau se referă la concepte puse în circulaţie de această lucrare. Chiar şi sigla *bibl.=biblic* a fost ignorată de lucrări lexicografice importante, DLR, DEX_2 etc., sau se referă cu precădere la *stilul biblic* sau la unele proverbe a căror origine îndepărtată poate fi textul canonizat al Bibliei. În CADE, la p. 16 se consideră că sunt specifice *stilului biblic* exprimări de felul *a adormi în (*sau *întru)Domnul*, dar şi *a adormi somnul (cel) de veci*, precum şi *a adormi somnul cel lung*. La p. 138, în acelaşi dicţionar, este citat şi explicat un proverb considerat biblic de felul *belciug de aur la râtul porcului*

* *Biblical, apocryphal and religious expressions in romanian phraseology*

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

„nu întrebuinţa cuvinte alese, înalte faţă de cei proşti şi neînţelegători", în schimb *a arunca mărgăritare/nestemate la porci* sau *înaintea porcilor* este omis, iar *a purta (*sau *a duce, a mâna) pe cineva de la Ana la Caiafa* este considerat un simplu proverb, fără a fi însoţit de indicaţia *biblic*.

De fapt, aşa-numitele *expresii biblice* constituie, din punctul de vedere al orginii, al felului în care s-au constituit, o categorie eterogenă de unităţi frazeologice. De exemplu, chiar dacă au aceeaşi structură şi se regăsesc în numeroase limbi ca *formule* sau *clişee internaţionale*[1], expresiile *corabia/arca lui Noe* şi *mărul lui Adam*, pot fi considerate *biblice* doar pentru faptul că au în componenţa lor numele a două personaje biblice. Sensurile primei expresii „corabie legendară construită de Noe la îndemnul lui Dumnezeu pentru a supravieţui potopului; *fig.* îngrămădire eterogenă de oameni şi de animale" sunt motivate de textul biblic: „Să intre în corabie din toate animalele, din toate târâtoarele, din toate fiarele şi din tot trupul, câte două, parte bărbătească şi parte femeiască, ca să rămână cu tine în viaţă" (Fac. 6:19). A doua expresie, *mărul lui Adam* „proeminenţă a cartilajului tiroidian vizibilă la bărbaţi; nodul gâtului, nodul gâtlejului", nu se sprijină decât în parte pe textul biblic: „De aceea femeia, socotind că rodul pomului este bun de mâncat şi plăcut ochilor la vedere şi vredinc de dorit, pentru că dă ştiinţă, a luat din el şi a mâncat şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el" (Fac. 3:6), ci pe o legendă parabiblică potrivit căreia în momentul în care Adam mânca din fructul pe care i l-a dat Eva şi-a adus aminte de porunca dată de Dumezeu şi ar fi încercat să oprească înghiţitura strângându-se de gât ceea ce ar justifica această particularitate anatomică masculină (Olinescu 2004: 108). În română legenda parabiblică a fost susţinută de faptul că în limba populară substantivul *măr* are sensul de „umflătură" (*mărul gâtului*). În franceză expresia *La pomme d'Adam* este atestată încă din 1640, folosindu-se şi varianta *le moreceau d'Adam* (Rey 1989: 956). În engleză expresia *Adam's appel* apare abia în 1774, iar forma din ebraică, indicată uneori ca sursă sigură şi primordială a expresiei (Hristea 1968: 504) este de fapt o traducere sau o echivalare recentă în această limbă a modelului frazeologic amintit. Se pare că reprezentarea fructului oprit în numeroase tablouri sub forma unui măr s-a întemeiat pe omonimia lat. *malum* „măr", *malum* „rău" din Biblia latină (Fouilloux 1998: 168).

Din perspectiva modului în care s-au format, în frazeologia românească, şi desigur în a oricărei alte limbi, se pot distinge cel puţin trei aspecte referitoare la expresiile care sunt legate de receptarea textelor biblice, de fapt de felul în care comunitatea lingvistică respectivă a dezvoltat o viziune asupra acestora, întrucât „omul, în credinţele şi în lumea sa imaginară, este deseori victima idiomului pe care îl vorbeşte" (Baldinger 1973: 204): *expresii biblice propriu-zise*, care au o legătură evidentă cu textul canonizat al Bibliei, *expresii parabiblice*, provenite din legende populare, credinţe, superstiţii şi reprezentări de inspiraţie religioasă, derivate din textele biblice, şi *expresii bisericeşti* care fac referire la practici şi dogme ale cultului creştin şi care constituie terminologia de specialitate a domeniului respectiv.

[1] Formulele şi clişeele internaţionale, concept creat şi folosit în lingvistica exsovietică, preluat însă şi de lingvişti români, sunt de fapt expresii celebre răspândite în mai multe limbi de circulaţie internaţională. Fără a intra în detalii, menţionăm că în acest articol frazeologia este considerată dintr-o perspetivă interdisciplinară (v. Granger ed. 2008).

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

1. Expresii biblice

Cele mai sigure *expresii biblice* sunt cele care au aspectul unor citate mai mult sau mai puţin exacte din textul biblic. Receptarea unor citate biblice a fost favorizată se pare, pe de o parte de caracterul lor recurent, şi, pe de altă parte de existenţa unor modele frazeologice sau paremiologice deja răspândite şi consacrate în limba română. De exemplu formularea „Eu sunt Alfa şi Omega" apare de trei ori în textul biblic (Apoc. 1:8, 21:6, 22:13) şi este atestată ca expresie frazeologică (*a fi alfa şi omega*) încă din secolul al XVIII-lea în cronica lui Ion Neculce cu sensul „a fi factorul esenţial; a fi important" („El era alfa şi omega atunce în ţara Moldovei", apud DA I, 113), fiind similară cu modelele frazeologice de felul *a fi cheia şi lăcata* sau *a avea, a ţine, avea pâinea şi cuţitul*.

Modelul binar format dintr-o propoziţie subordonată introdusă de un pronume sau adjectiv relativ urmată de o propoziţie principală (*Cine împarte parte îşi face*; *Cui îi dai pe datorie nu-ţi mai intră-n prăvălie / nu-l mai vezi în prăvălie*; *Cine cere nu piere* etc.) este destul de bine reprezentat în frazeologia şi paremiologia românească ceea ce a putut susţine şi asimilarea unor versete biblice cu această structură: „Cei ce scot sabia de sabie vor pieri" (Mat. 26:52), cf. expresia proverbială *cine scoate sabia de sabie va pieri* „cei care se comportă violent vor sfârşi în mod violent"; „Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei" (Ioan 8:7), cf. expresia proverbială *cel fără de păcat să arunce primul/cel dintâi piatra* „a condamna, a pedepsi pe cineva ştiindu-se complet nevinovat în calitate de judecător"; „Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor: Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care este în raiul lui Dumnezeu" (Apoc. 2:7); „Bună este sarea, dar dacă şi sarea se va strica, cu ce va fi dreasă? Nici în pământ, nici în gunoi, nu este de folos, ci o aruncă afară. Cine are urechi de auzit să audă." (Luc.14:34-35:), cf. expresia cu valoare pragmatică *cine are urechi de auzit să audă*, formulă prin care cel care vorbeşte atrage atenţia ascultătorilor asupra înţelesului celor spuse.

Desigur, pe lână aspectul de proverb, de maximă, de sentinţă sau numai de expresie cu diverse valori gramaticale, nu în ultimul rând, a contat semnificaţia morală şi filozofico-telogică a citatelor respective şi, în anumite cazuri, carcterul recurent al acestor formule:

(A se purta, a lua pe cineva) cu duhul blândeţii „cu blândeţe, cu bunăvoinţă". Expresia s-a desprins din epistolele Sfântului Apostol Pavel, iar semnificaţia sa face referire la duhul bun al blândeţii: „Ce voiţi? Să vin la voi cu toiagul sau să vin cu dragoste şi cu duhul blândeţii?" (1 Cor. 4:21); „Fraţilor, chiar de va cădea un om în vreo greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l, pe unul ca acesta cu duhul blândeţii, luând seama la tine însuţi, ca să nu cazi şi tu în ispită" (Gal. 6:1).

Mulţi chemaţi, dar puţini (sunt) aleşi „se spune despre un examen sau despre o selecţie foarte riguroasă a candidaţilor" sau despre faptul că „nu toţi care au anumite aptitudini reuşesc să le şi pună în valoare". Expresia „Căci mulţi sunt chemaţi, dar puţini (sunt) aleşi" apare ca un fel de morală sau de concluzie în parabola celor poftiţi la ospăţul de nuntă (Mat. 22:1-14) dar şi în parabola lucrătorilor în vie (Mat. 20:1-16),

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Omnul nu trăieşte doar cu pâine „omul nu are doar o existenţă materială, ci şi o existenţă spirituală, hrănită de cuvântul lui Dumnezeu". Acest proverb biblic este rostit de Moise, când le lămureşte israeliţilor legea poruncită de Dumnezeu pentru ei: „Te-a smerit, te-a pedepsit cu foamea şi te-a hrănit cu mana pe care nu o cunoşteai şi pe care nu o cunoşteau nici părinţii tăi, ca să-ţi arate că nu numai cu pâine trăieşte omul, ci că omul trăieşte şi cu tot Cuvântul ce iese din gura Domnului" (Deut. 8: 3) şi sub o formă asemănătoare şi de Iisus atunci când este ispitit de diavol în pustie: „Şi apropiindu-se, ispititorul a zis către El: De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini. Iar El, răspunzând, a zis: „Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu" (Mat. 4:3-4).

A fi lup (îmbrăcat) în piele de oaie „se spune despre o persoană făţarnică, vicleană, care îşi ascunde caracterul rău sub masca bunătăţii, a blândeţii". Expresia este de obicei legată de fabula lui Grigore Alexandrescu, *Lupul moralist*, dar originea ei este în cuvintele rostite de Iisus referitoare la profeţii mincinoşi: „Feriţi-vă de proorocii mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori."(Mat. 7:15).

Fară a fi citate propriu-zise, unele expresii fac referire sintetică la episoade biblice relativ ample, adevărate povestiri din care nu lipsesc personajele, firul epic şi, uneori, dialogul. Se reţine de această dată semnificaţia întâmplării sau a pildei respective care capătă din punct de vedere lingvistic expresia unei embleme, a unui titlu sugestiv. În timpul domniei regelui Saul s-a hotărât ca lupta de la Valea Stejarului dintre filisteni şi israeliţi să se poarte doar între doi reprezentanţi ai celor două armate, Goliat din Gat, un luptător filistean care avea o statură înfricoşătoare, şi păstorul David, cel mai mic dintre feciorii lui Iesei, un efraimit din Betleemul lui Iuda. Confruntarea în care David a reuşit să-l doboare pe Goliat cu o simplă piatră aruncată cu praştia este descrisă cu lux de amănunte în 1Reg. 17: 47-49:

> 48. Iar după ce s-a ridicat filisteanul şi a început a veni şi a se apropia în întâmpinarea lui David, David a alergat cu grăbire spre rândurile oştirii în întâmpinarea filisteanului.
> 49. Şi îşi vârî David mâna în traistă, luă de acolo o pietricică, o repezi cu praştia şi lovi pe filistean în frunte, aşa încât piatra se înfipse în fruntea lui şi el căzu cu faţa la pământ.
> 50. Aşa a biruit David pe filistean, cu praştia şi cu piatra, lovind pe filistean şi ucigându-l; sabie nu se afla în mâna lui David.

Astfel *David şi Goliat* a devenit expresia biblică referitoare la „o confruntare între forţe inegale în care contrar aşteptărilor învinge cel defavorizat". Aşa au apărut şi expresiile *a bea paharul, cupa până la fund* „a îndura până la capăt un supliciu" (Mat. 20: 22-23), *a-şi duce crucea* „a-şi accepta destinul" (Luc. 9:23 şi Ioan 19:17), *sărutul lui Iuda* „semn de ipocrizie, de făţărnicie din partea unui trădător" (Mat. 26: 48-49), *a fi o mană cerească* „avantaj, belşug nesperat" (Ieşi. 16:14), *a fi bunul samaritean*, *a face pe bunul samaritean* (Luc. 10:30-37), *a fi sărac ca Iov* (Iov 1:1-22) etc. care sintetizează episoade epice reţinute de memoria colectivă.

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

2. Expresii parabiblice

Aşa cum există o literatură populară apocrifă sau parabiblică, termen folosit, printre alţii de Al. Piru, *Epistolia Maicii Domnului*, *Minunile sfântului Sisoe*, *Legenda Sfintei Vineri* etc., se poate admite şi existenţa unei categorii a expresiilor parabiblice care grupează construcţii frazeologice cu conţinut religios creştin care nu sunt însă legate din punctul de vedere al originii decât indirect de textele biblice canonizate. În principal este vorba de o literartură orală în care anumite teme biblice sunt prezentate într-o formă naivă, dar diferită de textul canonizat. Astfel, pe lângă legenda biblică a creării Evei din coasta lui Adam („Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie şi a adus-o la Adam", Fac. 2: 22), care a dat naştere expresiei *a fi din coasta lui Adam* „a fi om, ca toţi urmaşii lui Adam", există şi povestirea parabiblică potrivit căreia Eva ar fi fost făcută dintr-o coadă de câine. Atunci când Dumenzeu l-a adormit pe Adam şi i-a scos o coastă pentru a o face pe Eva, Diavolul, prefăcut în câine, a furat coasta şi a început să o roadă. Dumnezeu şi-a dat seama că a fost păcălit şi, deşi a alergat după câine pentru a-i lua coasta, a reuşit doar să-l prindă de coadă care s-a rupt în mâna Sa. Înciudat, Dumnezeu a trântit de pământ coada cu care rămăsese în mână şi a poruncit ca aceasta să se facă femeie. Povestirea parabiblică este baza expresiilor *femeia, coasta dracului* sau, tot despre femei, *a avea o coastă de drac*, *a avea peri de drac* şi chiar a proverbului *din coadă de câine nu se face sită de mătase* (Olinescu 2004: 105).

Expresia *bătaia e ruptă din rai* este motivată tot de o legendă populară potrivit căreia, după alungarea din rai, Adam a bătut-o pentru prima oară pe Eva, deoarce l-a îndemnat să încalce din nou porunca lui Dumnezeu de a cultiva doar o singură brazdă de grâu (Olinescu 2004:113). Motivul pactului cu diavolul se regăseşte în legenda *Zapisul lui Adam* şi este posibil să fi susţinut expresia *a-şi da, a- şi vinde sufletul necuratului.*

Cele mai multe expresii parabiblice sunt construite în jurul cuvintelor care simbolizează binele şi răul, *Dumenzeu* şi *dracu/ necuratul / satana* şi au valoare denotativă, adică descriu acţiuni umane sau care presupun implicarea unor forţe divine benefice sau malefice: *a nu avea* sau *a fi fără niciun Dumnezeu* „a nu crede în nimic; a nu avea sau a fi fără niciun sens, nicio valoare, niciun gust"; *a lăsa (pe cineva) în plata* sau *în ştirea lui Dumnezeu* „a lăsa (pe cineva) în pace sau la voia întâmplării"; *a fi dracul gol* sau *împieliţat* sau *a fi drac împieliţat* „a fi rău, afurisit; a fi isteţ, poznaş; *omul* sau *salba, poama dracului* sau *om al dracului* „om rău, ticălos" dar şi „om întreprinzător, descurcăreţ"; *a se teme de ceva ca de dracul* sau *ca dracul de tămâie* „a se teme foarte tare de ceva"; *a se uita la cineva ca la dracul* „a se uita la cineva cu duşmănie sau cu frică"; *a băga (pe cineva) în draci* sau *în toţi dracii* „a intimida, a înfricoşa (pe cineva); a face (pe cineva) să depună toate eforturile (de frică)"; *a trage pe dracul de coadă* „a fi foarte sărac, a o duce greu"; *a căuta pe dracul* „a intra singur într-o încurcătură, a-şi provoca singur neplăceri"; *a da de* sau *peste dracul* sau *a vedea pe dracul* „a o păţi"; *a face pe dracu-n patru* sau *a face şi pe dracul* „a face tot posibilul, a încerca toate mijloacele de a face ceva", *a fi slab ca dracul* „a fi foarte slab", deoarece se crede că dracul are mult de lucru şi nu se odihneşte niciodată şi de aceea e slab etc.

Şi unele expresii parabiblice pot avea valoare de proverb: *până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii* „referitor la dificultatea cu care se ajunge de obicei la o persoană sus-

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

pusă" sau *Dumezeu îți dă*, *dar nu îți bagă și în traistă* „oricine poate fi favorizat de destin, dar fiecare trebuie să aibă grijă să profite de acest lucru".

Alte expresii parabiblice cu structură asemănătoare au valoare de pragmateme, adică semnificaţia acestora poate fi înţeleasă doar în raport cu situaţia de comunicare la care se referă. Asemenea expresii sunt folosite ca formule de salut sau ca urări (*Dumnezeu te-a adus ! Mergi cu Dumnezeu ! Cu Dumnezeu înainte !*), pentru a întări o supoziţie sau pentru a confirma adeziunea la o anumită acţiune (*Să te audă Dumnezeu ! Să dea Dumenzeu ! Parcă ţi-a ieşit un sfânt din gură !*) sau ca formule de imprecaţie care exprimă consternarea, dezaprobarea faţă de spusele sau faptele cuiva (*Ce Dumnezeu ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Doamne Dumnezeule ! Dumenzeule mare !*).

În unele expresii parabiblice sunt folosite familiar, ironic şi naiv unele nume proprii biblice: *Ce faci Adame ? Veniși Adame ?* formule de salut folosite la adresa unei persoane care nu a mai fost văzută de foarte mult timp; *neam, rudă de pe Adam* „rudă foarte îndepărtată"; *a se lipsi de ceva ca Adam de rai* „a fi lipsit de un lucru din vina sa", aluzie la pedeapsa izgonirii din rai pe care a primit-o Adam împreună cu Eva ca urmare a încălcării interdicţiei de a mânca din fructul oprit.

Unele expresii parabiblice sunt calcuri frazeologice după modele din franceză: *în costumul lui Adam*; *în costumul Evei* „fără haine; nud" (după fr. *dans le costume d'Adam*, *d'Ève* sau *en costume d'Adam*, *d'Ève*), expresie glumeaţă şi familiară care face referire la starea de nuditate a primilor oameni creaţi de Dumnezeu, Adam şi Eva; *pieptănul lui Adam* (după fr. *le peigne d'Adam*) de asemenea o expresie glumeaţă care face aluzie la felul în care se presupune că se pieptăna Adam, trecându-şi degetele prin păr, tot ca urmare a stării sale de nuditate".

3. Expresii bisericeşti

În categoria expresiilor bisericeşti pot fi grupate construcţiile frazeolgice specifice ritualului creştin ortodox, multe dintre ele fiind cunoscute şi întrebuinţate doar de preoţi, alcătuind terminologia de specialitate a domniului creştin-ortodox (*Canonul Învierii*, *Rânduiala ceasurilor în Saptamana luminata, Rânduiala spălarii picioarelor din Joia Mare, Glasul de rând, Sfânta Copie, Sfânta Treime* etc.) Contactul direct al credincioşilor cu rânduielile bisericeşti a făcut ca unele expresii să fie cunoscute şi întrebuinţate în mod curent: *a bate, a face mătănii*, *a da acatiste*, *a aprinde o lumânare pentru cineva*, *a ţine* (*cuiva*) *lumânarea* „a veghea pe cineva în momentul morţii (ţinându-i lumânarea aprinsă)", *a-și mărturise păcatele*, *a se lepăda de satana* etc. De multe ori aceste expresii au căpătat sensuri deviate care nu se mai referă strict la descrierea ritualului respectiv: *a ști, a spune ca pe Tatăl nostru* „a cunoaşte foarte bine, la perfecţiune", *a-și face cruce* „a se minuna, a se mira tare" (de aici sensul „a se minuna" al verbului *a se cruci*), *a-și face cruce cu limba* „a-şi exprima mirarea sau dezaprobarea fără a o arăta în mod vizibil", *a trage cuiva clopotele* „a face curte unei femei; a divulga un secret", *a bate toaca* „a face public un secret", *a purta (*sau *a ține cuiva) sâmbetele* „a dușmăni, a pizmui, a urî pe cineva; a purta (cuiva) un gând rău, a căuta să facă rău cuiva"; *a vorbi, a cânta pe glasul al optulea* „a avea vocea răguşită, baritonală" etc.

BDD-A25908 © 2016 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Desigur, textul Bibliei nu a fost reflectat mecanic în frazeologie, în sensul că anumite versete sau frânturi de versete, episoade biblice sau chiar personaje s-au impus cu necesitate, de la sine ca bază a unor expresii sau proverbe. Dincolo de anumite aspecte comune, fiecare popor şi fiecare cultură au avut o modalitate specifică de receptare a Bibliei în frazeolgie în sensul dezvoltării unei percepţii proprii a faptelor şi întâmplărilor relatate în textele biblice. Românii au reţinut că în timpul judecării şi condamnării Sale, Iisus a fost trimis *de la Ana la Caiafa*, în timp ce francezii au considerat că de fapt Iisus a fost purtat de la Caiafa la Pilat, fr. *renvoyer de Caïphe à Pilate*, (TLF$_i$, s.v. *renvoyer*). De asemenea, românii au asociat afectarea evlaviei, a pocăinţei cu episodul în care femeile mironosiţe au venit venind după o zi de la răstignirea lui Iisus la mormântul Său pentru a-I unge trupul cu mir. Din cauza terminaţiei (cf. suf. *-iţă* din *copiliţă*, *ştrengăriţă* etc.), *mironosiţă* a pierdut legătura cu familia etimologică a substantivului *mir* (vsl. *miro* „untdelemn parfumat şi sfinţit"), dar şi a verbului „*nosiť*"„a purta" depreciindu-şi astfel sensul în expresia *a face pe mironosiţa*. În schimb, francezii au asociat afectarea evlaviei, a pocăinţei şi plânsul excesiv cu episodul în care o femeie păcătoasă udă cu lacrimile sale picioarele lui Iisus şi I le şterge apoi cu părul său (Luca, 7, 37 – 38) dezvoltând expresia, abandonată de franceza modernă, *faire la Madelaine* (Rey 1989: 722).

Lucrările lexicografice ar trebui să utilizeze sigla *bibl=biblic* făcând însă delimitările care se impun de la o expresie la alta.

Bibliografie

A. Sigle

BIBL. 1994 = *Biblia sau Sfânta Scriptură tipărită sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române cu aprobarea Sfântului Sinod*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române, 1994. (http://www.bibliaortodoxa.ro/carte).

CADE = I. A. Candrea şi Gh. Adamescu, *Dicţionarul eciclopedic ilustrat*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1926 – 1931.

DEX_2 = DEX_2 = *Dicţionarul explicativ al limbii române*. Ediţia a II-a, Bucureşti, 1996.

DLR = *Dicţionarul limbii române*, ediţie anastatică în 19 vol., Editura Academiei Române, Bucureşti,

TLF$_i$ =*Trésor de la langue française informatisé*, http://atilf.atilf.fr/.

B. Literatură secundară

Baldinger 1973: Kurt Baldinger, *À propos de l'influence de la langue sur la pensée. Etymologie populaire et changement semantique parallèle*, în „Revue de linguistique romane", Tome 37, 1973, pp. 241-273.

Berg 1996: I. Berg, *Dicţionar de cuvinte, expresii, citate celebre*, Editura Saeculum I. O., Editura Vestala, Bucureşti, 1996.

Bologne 1991: Jean Claude Bologne, *Les allusions bibliques. Dictionnaire commenté des expressions d'origine biblique*, Larousse, Paris ,1991.

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Fouilloux 1998: Danielle Fouilloux et al., *Dicţionar cultural al Bibliei*, Bucureşti, Editura Nemira, 1998.

Granger (ed.) 2008: *Phraseology: an interdisciplinary perspective*, edited by Sylviane Granger and Fanny Meunier, John Benjamins Pubishing House Company, Amsterdam, 2008.

Groza 2012: Groza, Liviu, *Probleme de frazeologie. Studii. Articole. Note*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2012.

Hristea 1968: Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968.

Dumistrăcel 2001: Stelian Dumistrăcel, *Până-n pânzele albe: expresii românești. Biografii – motivaţii*. Ediţia a II-a, revăzută şi augmentată, Institutul European, Iaşi, 2001.

Ivăniş-Frenţiu 2001: Maria Ivăniș-Frenţiu, *Limba română și limbajul rugăciunii. Limba română ca limbă liturgică*, Editura Anastasia, Bucureşti 2001.

Negreanu 1983: Consatntin Negreanu, *Structura proverbelor românești*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.

Olinescu 2004: Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, Editura Saeculum Vizual, Bucureşti, 2004.

Papin 1989: Yves D. Papin, *Les expresions bibliques et mytologiques*, Ed. Belin, Paris, 1989.

Rey 1989: Alain Rey & Sophie Chantreau, *Dictionnaire des expressions et locutions*, Paris, 1989.

Stanciu-Istrate 2006: Maria Stanciu-Istrate, *Calcul lingvistic în limba română*, Editura Academiei Române, Bucureşti 2006.

Teleoacă 2005: Dana-Luminiţa Teleoacă, *Terminologia religioasă creştină în limba română*, Editura Academiei, Bucureşti, 2005.

BDD-A25908 © 2016 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)